

УДК 638.1 312

## **АНАЛІЗ ШЛЯХІВ ТА УМОВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПИЛЕННЯ РОСЛИН НА НЕОБХІДНОМУ РІВНІ**

**Марченко О.Г., Ковальов О.О., Паляничка Н.О.**

*Таврійський державний агротехнологічний  
університет ім. Дмитра Моторного*

Бджільництво – одна з найстаріших і водночас надзвичайно актуальних галузей сільського господарства. Його значення виходить далеко за межі виробництва меду – бджоли відіграють вирішальну роль у підтримці екосистем, зокрема в запиленні культурних і дикорослих рослин. Сьогодні понад 70% сільськогосподарських культур у світі залежать від комах-запилувачів. За оцінками FAO, загальна економічна цінність цієї екосистемної послуги становить до 577 млрд доларів на рік. Україна — один з лідерів світового виробництва меду, маючи понад 3,5 млн бджолиних сімей та близько 300 тис. пасічників. Проте ця галузь стикається з рядом системних викликів, що загрожують її стійкому розвитку [1, 2, 3, 4, 5].

Основні проблеми бджолярства в Україні:

1. Хімізація аграрного сектору: Використання неонікотиноїдів та інших пестицидів спричиняє масові отруєння бджіл. У 2021 році в Україні зафіксовано понад 150 випадків загибелі бджіл унаслідок хімічного обробітку полів у 17 областях.

2. Кліматичні зміни: Аномальні зими (+10...–15°C) призводять до передчасного пробудження бджіл. Весняні заморозки та літні посухи знижують

кількість квіткової бази на 30–40%, що прямо впливає на зменшення медозбору.

3. Паразити та хвороби: Вароатоз, акарапідоз, європейський і американський гнилець щороку уражують до 70% пасік. Поганий доступ до якісних ліків і фахового ветеринарного нагляду.

4. Правова незахищеність пасічників: У 70% випадків отруєння бджіл винні аграрії не несуть відповідальності через відсутність чіткої процедури фіксації порушень. Виплати компенсацій майже не проводяться.

5. Зменшення площ природних медоносів: 70% території України займають орні землі, через що скорочується площа квітучих луків, лісосмуг, боліт. Втрата біорізноманіття впливає на якість та тривалість медозбору.

6. Відсутність державної підтримки: В Україні відсутні системні програми фінансування пасічників, підтримки закупівлі обладнання або створення кооперативів. Більшість бджолярів не мають доступу до дотацій чи грантів.

7. Контрафактна продукція: До 30% меду на ринку є фальсифікатом або імпортованим неякісним продуктом, що підриває довіру споживачів. Відсутність єдиної системи контролю якості та сертифікації натурального меду.

8. Розпорошеність пасічників: Більшість пасік — малі або сімейні, вони не об'єднані у спілки, що ускладнює захист їхніх прав та вихід на ринки. Слабка роль профільних асоціацій у впливі на аграрну політику.

9. Обмежений доступ до ринку: Попри високий експортний потенціал, український мед переважно продається як сировина, без обробки чи брендування. Недостатній розвиток внутрішнього ринку та маркетингових стратегій.

10. Низька популярність професії серед молоді: Відсутність престижу професії, обмежений вибір освітніх програм, недостатня популяризація бджільництва серед молоді та дітей.

Шляхи подолання проблем:

*Законодавчі реформи:*

1. Удосконалення Закону України «Про бджільництво»;
2. Введення обов'язкових повідомлень про обробку полів;
3. Запровадження штрафів за отруєння бджіл і відшкодування збитків.

*Екологізація сільського господарства:*

1. Заборона або обмеження використання небезпечних для бджіл пестицидів;
2. Впровадження біологічних засобів захисту рослин;
3. Стимулювання вирощування медоносних культур (гречки, фацелії, гірчиці тощо).

*Державна підтримка:*

1. Програми дотацій для закупівлі інвентарю та засобів лікування;
2. Пільгові кредити для бджолярів;
3. Створення регіональних центрів підтримки бджільництва.

### *Популяризація професії:*

1. Розробка освітніх програм у технікумах та профтехучилищах;
2. Проведення конкурсів, виставок, фестивалів меду;
3. Підтримка міського бджільництва (наприклад, як у Львові чи Києві).

### *Цифрові рішення:*

1. Використання мобільних додатків для обліку пасік;
2. Онлайн-реєстри обробки полів;
3. Сенсори для моніторингу стану вуликів.

### *Міжнародна співпраця:*

1. Участь у програмах ЄС з підтримки запилювачів;
2. Обмін досвідом з країнами, які вже мають механізми захисту бджіл (Франція, Канада, Німеччина).

Ситуація у сфері бджільництва є індикатором загального стану екології та аграрної культури в країні. Від здоров'я бджіл залежить не лише кількість меду, а й урожайність багатьох стратегічно важливих культур, а значить — і продовольча безпека держави. Подолання проблем галузі потребує комплексного підходу: законодавчої реформи, екологізації сільського господарства, державної підтримки пасічників, розвитку ринку та підвищення обізнаності суспільства. Захист бджіл — це не просто збереження традиції. Це захист нашого майбутнього.

### **Список використаних джерел**

1. Лозінський М.В., Глеваський В.І., Яковенко О.М., Устинова Г.Л. Основи бджільництва: навч. посібн. Біла Церква, 2021. 148 с.
2. Манойленко С.В. Бджільництво. Посібник. Кропивницький: ЦНТУ, 2019. 142 с.
3. Мирось В.В, Бабарика І.Г. Бджільництво: навчальний посібн. Х. ХНАУ, 2007. 278 с.
4. Іванова В.Д. Технологія виробництва продуктів бджільництва: Курс лекцій. Миколаїв: МДАУ, 2009. 245 с.
5. Постоєнко В.О., Боднарчук Г.Л., Бугера С.І. Бджільництво України. К.: Ліра-К, 2021, 464с.



MIĘDZYNARODOWA AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH  
W ŁOMŻY



Національний університет біоресурсів і природокористування України  
Національна академія аграрних наук України  
Інститут сільського господарства Полісся НААН України  
Інститут продовольчих ресурсів НААН України  
Інститут садівництва НААН України  
Актюбінський регіональний державний університет ім. К.Жубанова  
RAGT Semences  
Lulea University of Technology  
Університет прикладних наук Вайєнштефан-Тріздорф  
International Academy of Applied Sciences in Lomza

**Матеріали МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ  
КОНФЕРЕНЦІЇ  
«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА, ЛОГІСТИКИ ТА  
ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА»**

*присвяченої 110-річчю від дня народження видатного вченого,  
основоположника кафедри технології зберігання, переробки та  
стандартизації продукції рослинництва,  
завідувача кафедри з 1968 по 1987 рр.,  
доктора сільськогосподарських наук, професора  
**ЛЕСИКА БОРИСА ВАСИЛЬОВИЧА**  
2-3 червня 2025 року*

**Київ - 2025**

## Наукове видання

Матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології виробництва, логістики та переробки продукції рослинництва» присвяченої 110-річчю від дня народження видатного вченого, основоположника кафедри технології зберігання, переробки та стандартизації продукції рослинництва, завідувача кафедри з 1968 по 1987 рр., доктора сільськогосподарських наук, професора Лесика Бориса Васильовича, 2-3 червня 2025р./ Редкол.: Подпрятів Г.І. (відп. ред.) та ін. Київ, 2025. 260 с.

Матеріали доповідей подані в авторській редакції учасників конференції

Відповідальний редактор: Г.І. Подпрятів

Технічне редагування, комп'ютерна верстка: В.І.Войцехівський

### **Адреса установи:**

Національний університет біоресурсів і природокористування України  
(НУБіП України)

вул. Героїв оборони, 15, м. Київ

03041, Україна

<https://nubip.edu.ua>

Агробіологічний факультет: <https://nubip.edu.ua/structure/abf>

Кафедра технології зберігання, переробки та стандартизації продукції  
рослинництва ім. проф. Б.В. Лесика:

<https://nubip.edu.ua/node/1106>

<https://nubip.edu.ua/node/25814>